

2007 - XIV. évf.

III. különszám

folkMAGGazin

Kunkovács László

Teli tarisznyából

TELI TARISZNYÁBÓL

Ifjan összegyűjtve, őszén szétszétva

Megtölteni egy egész szakfolyóirat teljes számát ugyanattól a szerzőtől? Ha nem utólag tették volna ki a céltáblát, bizonyára több telitalálat lenne. Nem vagyok kutatója sem a népzeneének, sem a néptáncnak. Vannak erre hivatott intézmények és kitűnő szakemberek, eszem ágában sem volt velük versenyezni.

Csak körülnéztem ebben e világban, ha már belepottyantam. A nyakamban lógó eszköz miatt fotóművésznek titulálnak, könyveim miatt néprajzosnak. Ez a beskatulyázás is bosszant olykor, hiszen nem egy szakág érdekel, hanem az élet teljessége, minden, amit megmutatni érdemes.

Nem készültem arra, hogy a folkMAGazin egy különszámot szán ide való képeim és történeteim közzétételére. Lám, könnyen kikerekedett a „kár lenne elmenni mellettük” jegyében született produkciókból 32 lapoldal, és még bőven maradt az asztalfiókban. Megbizonyosodott a fényképezve gyűjtés eredményessége. Bárcsak lenne egy lelkes kis csapat, netán intézmény az efféle leletmentés folytatására!

Kunkovác László fotóművész és etnográfus egyszemélyben. Önálló, sokágú alkotó. Tízennyolc népnél járt hátizsákos tanulmányúton. Egybekötni igyekszik, ami korunkban szétszakadt: a tudományt és a művészetet, az elméleti tudást és a közvetlen tapasztalat becsületét. Számos kitüntetés birtokosa, tiszteletbeli művészeti doktor.

Bármikor megtekinthető, más-más témájú állandó kiállításai négy helyen található az országban: Gyomaendrődön a tájházban - életmű-keresztmetszet; a Fejér megyei Sáregresen, az Aranypony Halászati Múzeumban; a Kondorosi Csárdában - „Pusztaiak” címmel; Hortobágyon (Czinege János u. 1.) az élő pásztorkultúráról.

Könyvei: Ősépítmények (2000, 2001); Kece, milling, marázsa - Hagyományos halászat természetes vizeken (2001); Kőemberek - A sztyeppe népek hagyatéka (2002); Táltoserő (2006)

Ajánljuk az Olvasónak harmadik különszámunkat, amelyben Kunkovác László írásait és fotóit adjuk közre. A szerző nem tartott igényt honoráriumra. Köszönjük.

- A szerk. -

Aki megszólaltatta Lehel kürtjét

Kádár Ferenc a Hortobágyon egy kemecsei és egy derecskei juhászczimborával

Nagysárrét a Nagykunság és a bihari sík között, Békés megye északi részén fekszik. Vízjárta vidék, megőrizte a régi életformát. Itt született 1891-ben Dévaványán, kiterjedt pásztorfamília sarjaként Kádár Ferenc, maga is pásztoember. Sokféle tehetséggel áldotta meg a Teremtő. Játszott nádsípon, furulyán, tárogatón, hegedűn, citerán. Szépen énekelt, ügyesen faragott. Népzene-kutatók találtak rá az 1950-es években; az elsők között tüntették ki „A Népművészet Mestere” címmel.

1953-ban járt nála a Falurádiótól Gyalog Rozi, Hegyi Füstös Istvánnal. Amikor Lehel kürtjéről esett szó, Feri bácsi elkottyantotta, hogy a sok évszázados hallgatás után ő bizony meg tudná szólaltatni. Autóba ültették. A ványai ember eltömködtte a jász ereklye finom repedéseit és megfújta a kürtöt. Szenzációs rádióadás lett belőle! Dédunokája, szintén Kádár Ferenc, összegyűjtötte a régi hangfelvételeket és 2002-ben kazetán, CD-n kiadta.

Három népművész 1973-ban: Kádár Ferenc (Dévaványa), Bársony Mihály (Tiszaalpár) és Nácsa János (Dévaványa)

Deákos Farkas Lajos

Hömpölyögtek a néptáncgyűttesek Kalocsa széles főutcáján. Menettánc a Duna menti népek folklórfesztiválján, 1973 nyarán. Felfigyeltem a felvidéki Szilice és Borzova csoportjára. Szomszéd falvak ezek a határ túloldalán, akkor még Csehszlovákiában, ugrásnyira Aggtelek és Jósmafő párosától. Kisnemesi falvak sorakoznak ott Gömörben, és ez a máig élő közösségi tudat tartást ad nekik.

Csoportjuk élén egy hórihorgas férfi táncolt, maga volt a megtestesült büszkeség. Nem tudtam levenni róla a szemem. Fekete volt, mint az ördög. Fekete lajbi és csizmanadrág, hozzá hófehér bőujjú ing. Kezében furkósbot, afféle hatalmi jelvény. Az orra is tekintélyes. Dús, szénfekete szemöldöke egymásba nőtt. A szőrbozót alatt a szemei mintha bennebb ülnének, fürkészőek, szúrósak. Deákos Farkas Lajos volt. Előneve azt sejteti, egyik felmenője tudott latinul, ahogy akkor mondták, deákul.

Kossuth-szakállat viselt, pedig paraszti kultúránkban nincs szakáll. Ha mégis, annak a Kossuth-kultusz az oka.

Miután az utcai forgatag lezajlott, beszélgettünk még a fesztivál gálaműsoráig a színpad mögötti téren. Dehogy is volt rémséges valaki Lajos bácsi! Életútjáról kérdezősködtem. Gazdálkodott, majd fordított egyet a sorsán (gondolom, a kollektivizálás miatt), és ő lett Borzova kinnháló gulyása, de szabad ember. A kalocsai találkozásból az lett, hogy meghívott hozzánk Borzovára. Teltek-múltak az évek, de csak halo-

gatódott, másfelé járogattam akkoriban. Pedig terveztem, hogy pár napra felverem a sátram a gulyás-kunyhó mellett, és jól teliszívom magamat a tudományával.

A levelek ellenben jöttek-mentek. Néha úgy megoldult a tolla, hogy oldalakon át részletezte, miként választja ki az erdőn a som meg a barkóca hajtásait, aztán hogyan „neveli” tovább szép, egyenes növésűre. Egy kis mellékeshez juttatta a pásztorbot-gyártás.

Deákos Farkas Lajos bátyám még 1973-ban Kalocsán, az árulni hozott botjaiból a legszebbet nekem adta. Azóta továbbajándékoztam még jobb helyre, Galagonya Miklósnak. A néptáncosok középgenerációjához tartozik, a Vasasban aratta sikereit - leginkább botos táncokkal.

Maradtak hát a Gömörből küldött levelek. Régmódi szépírással rótt sorai egyúttal a legjobb adatközlő tudósításai. Dehogy csak adatközlő! Bevallom, nem szeretem az etnográfának ezt a szakkifejezését, hiszen az ilyen emberek nem csak adatokat közvetítenek. Emberségből példát adnak, summázhatnánk Balassi szavaival. Ők a professzoraim.

Megilletődve tartom a kezemben a már égi legezőkre költözött Deákos Farkas Lajos küldeményeit. Már a levélboríték címezésénél osztogatni kezdte azt a bizonyos többletet. A nevem kezdőbetűjénél, amikor a nagy „K” szárát elindította, kettős kacsaringóval vezette be. Mint amikor - nagyobb dolgok előtt - a bajuszát pödri meg a magyar ember.

Menettánc Kalocsa főutcáján

A furulyagyártó juhász

A mesék aranyszívű, mosolygós bácsikája volt. A szentkúti búcsúban találtam rá még 1975-ben, a következő három évben egyszer-számra láttam, amikor a hatvani vásáron árulta magafabrikálta zeneszerszámait. Hívó szavára 1984-ben felkerestem szerény otthonában, a nógrádi Sámsonházán.

Csodaszép nappal ajándékozott meg akkor. Kertjében, göcsörtös vén gyümölcsfái között saját gyártmányú masinájával szeletelte és esztergálta egyformára a bodzafurulyákat. Közben folyton mosolygott rám és a kutyájára, „aki” két lábra állva figyelte az apóka minden mozdulatát. Ezt a látványt már nem kapnám vissza. A magára hagyott kert nyilván benőtte a gaz, konyhájában a csikótűzhely is rég kihűlt már. Horváth Lajos épp száz éves lenne.

Hogyan talákoztunk? Csak dagadt és dagadt a tömeg a mátraverebélyi nyári búcsúban. Még mindig érkeztek zarándokcsoportok távoli falvakból, templomi zászlait magasba emelve és énekelve. A sokadalmak zajától jól elkülönül a furulyászó, ettől bizony lehetett találni a szerényen meghúzódó árust. Kevéske holmijával - egy asztalkája volt, sátra sohasem - mindig egy árnyas fa alá vonult, a hangszereit féltette az erős napsütéstől. Időnként a szájához emelte a furulyák egyikét, játszott rajta, ennyi elég volt, hogy odafigyeljenek.

Kikerestem az 1977-ből való feljegyzéseimet. A fafurulya darabját 15-20 forintért adta, sőt, egyszer a vásár vége felé csak egy tízest kért értük. Vélhetően soha nem mondta neki senki, hogy értéket állít elő.

Volt más gyártmány is, ehhez is maga kereste a faanyagot az erdőben. Hetven centi hosszú, alul tölcserzerűen kiszélesedő fafúvós volt. „Klárnet”-ként árulta, holott nem voltak billentyűi. A népi klarinét 70 forintba került.

Meglehet, most van szó először Horváth Lajosról efféle szaklapban, pedig hajdani „előfordulásai” a legjobb csemegéző helyek a népi kultúra kutatójának. Az árucseré témájában tanítani lehetne a tájegységek találkozásánál zajló hatvani vásárt. Itt ér véget az Alföld lapálya, és odakéklük a Mátra kontúrja. Itt adják el a hízonak való süldőt a jázsági gazdák, és ebből a pénzből válogatnak a mátrai faszerszámos falvak gúlába rakott árukészletéből, amit épp az alföldiek igényei szerint állítanak össze: gereblye, szénamunkákhoz való favilla, lapát-, ásó- és kapanyél. Játékkészítő is jön a hegyekből, bájosan régies játékaik népszerűsége nincs csökkenőben. Szinte a fél ország jelen van színeivel a hatvani vásár tarka palettáján. Szépen besorakozódik ide az erdővidékről érkezett furulya is.

Bogarászom megint, mit írtam 33 évvel ezelőtti füzetembe. Palócföldön, Taron született 1908-ban, ott gyerekeskedett. A közeli Sámsonházán élte le életét leginkább juhászként, de volt kovács is. Netán még mindig ott találnánk a százéves, bölcs öregembert?

Itt járt köztünk valaki, adott magából néhány szeletet, nem többet. Most hozzáhabzsolnék még, aztán megnyugszom, jól van így. Lám, bölcsességet is csöpögtetett nagy szelidségével, mert már értem, az a kevés is felér a teljességgel.

Körösfeketető muzsikája

Akkoriban még csuda dolgokat lehetett látni a Bihar hegyek között megbúvó Körösfeketető városában. Csak az rontotta meg az élményünket, hogy a diktatúrában rendelet tiltotta a külföldiek elkvártélyozását. Ott se az egyszerű emberekkel volt baj. A falusiak, a románok is, befogadták volna a magyarországit, de ha a spicli beköpte, súlyosan büntették.

Még sötét volt és hideg, amikor kilométerekre a vásártértől kiszálltunk a vonatból. Jó lenne kivárni a világost, lerakodni és melegedni valahol. De nincsen számodra hely! Rohadt érzés. A hatalom belerondított ember és ember barátságába.

Rosszkedvűen baktattunk az éjszakában a célunk felé. Egyszer csak távoli, majd lassacskán erősödő kolomp és csengőszóra lettünk figyelmesek. Hol lehet a nyáj? Semmit nem láttunk a sötétben.

Az országút a völgy fenekén haladt, ott baktattunk mi is, kétfelől pedig ritkás erdővel benőtt hegyoldal emelkedett. Már közelebről éreztük a csilingelő szimfóniát. Aztán már jobbról is, balról is beteretítte a völgykatlant a hangáradat, csengett-zengett már egészen közelről, eközben ezer hangocska felelt rá a távoli hegyek irányából, a másik szólam. Úsztunk a hangzónben.

Ahogy pirkadni kezdett - vagy a szemünk szokta meg a ködös sötétet? -, akkor sejlett föl bennünk, hogy egy elképesztően nagy nyáj kellős közepébe keveredtünk. Már hallottuk a pásztorok tempós lépteit, aztán a lihegésüket is. Vad férfiszag. Ott vonultak el közvetlenül mellettünk. Félrehúzódtunk és ámultunk. Ősemberhorda - szemernyi rosszallás nélkül fogalmazódott meg bennem így. Gyönyörű emberek, lehetnek talán tízen. Mind állatbőrökben, szőrösen, párat fujtatva a hideg hajnalon. Hol vagyunk, a történelemben vagy a mában? A kettő között bárhol, a látvány nem dátumozható. Hely és náció nem számít.

A csupaizom marcona férfiak között nem volt öregember. A hajlott korú nem ide való, de gyerek se, hanem két-három suttyó legény, akik már bírják a kemény életet. Asszony sehol. A hordában elvegyülve négy-öt szamar cipelte a málhát, a zsákokat, meg a tomporukon ütemesen lendülő vasfazekakat. A csengő- és kolompszinfónia végighömpölygött rajtunk, majd lassacskán elhalt. Ürességet éreztünk azután.

Szebeni román juhászok vonultak telelni a Bihar síkra, a Nagyalföld peremére. Erdély hegyi legelőit október közepén már belepi a hó, s ez véget vet a legeltetési idénynek. Ilyenkor indulnak az Alföld felé, ott mégis könnyebben kihúzzák a keserves évszakot. Ezek az őspásztorok a maguk urai, senki és semmi nem várja őket, állataiknak sincs istálló. Maradnak szabad ég alatt, bár többnyire segítenek magukon holmi hevenyészett hajlékkal. A juhok pedig kaparnak maguknak fonnyadt fűvet a hórétég alól.

Kaptunk egy szeletet Ó-Európából. A juhtartók így ingáztak a magashegyi legelők és a síkvidék között. Ma sincsenek országhatárok a félvad réncsorodákkal vonuló lappok számára. Nem kértek útlevelet az első világháború előtt Bulgária és Görögország he-

gyei között sem a karakacsánoktól. A szigorítás miatt felhagytak a vándorjuhászattal, letelepedtek Szliven vidékén és ma nemzetiségnek számítanak. Románia földjén ma is él a kétlegelő juhász, temérdek állat özönlik a Kárpátokból Havasalföld vagy Dobruzsza síkságai felé, majd vissza. Ugyanígy élnek a kirgiz pásztorok, Ajtmatov regényei erről is szólnak.

A legősibb hangszereink között vannak a kolompok és csengők. Az úgynevezett magaskultúra mégis alig tud róluk valamit, Luby Margit 1942-ben kiadott remek könyve, a Fogyó legelőkön megsejteti, hogy az állatcsapat egybentartásán túl a pásztorok zenei élmény iránti éhségét is szolgálják a legfelsőbb fokon.

A kolompot acéllemezből szegecselik vagy hegesztik egybe, készítője a kovácmesterséggel hozható rokonságba. Legnagyobb változatait a vezéralatok nyakába kötik, s bár kolomp, mégis harang a neve. A csengő anyaga bronz, öntőműhelyt kíván. A pergő diónyi, üreges rézlabda a bárányok vagy a kutya nyakában, alul behasítva, belül a hangot adó acélgolyóval. Cifrázza, hogy pergő a neve az apró méretű kolompnak is. Eltérő formák vannak a szlovákoknál és a hegyi románság körében.

Nálunk a szakma utolsó képviselője az Edelényben élő Hodossi Gyula, a népművészet mestere. Rég nyugdíjas. Kérdezősködhettünk még némely pásztornál, aki ha bizalmába férkőzünk, megmutatja a kamrában a hét lakat alatt őrzött gyűjteményét. Észreveszünk, hogy a kolompok egyikén-másikán kis behorpasztások látszanak, a hangolás nyomai. Más módjai is vannak az utólagos hangolásának, például ha lyukat fúrnak a nyakánál, vagy az ütőt más magasságban kötik fel. Titkaik ezzel nem értek véget.

Körösfeketető tanulságos. Őt-hat kolompárust legalább találunk. Végre tanúi lehetünk, hogyan vásárolnak. Egyikőjük ott marad a csengőkupac mellett, ő lesz, aki hallgatja. Komája húsz méternyire elmegy és a birka nyakának magasságában megszólaltatja, de mert onnan nem lehet jól megítélni a hangzást, a társa dönt. A bírálat jelzői: messzis, közeles, misés stb.

A vásár semmi máshoz nem hasonlítható vizuális és hangzó élmény. Most csak a kolompok és csengők kiválasztásának témáját firtattuk, s alig hogy belenéztünk. A forgatag többi szelete is épp annyi okulni valót tartogat.

Népi fémműves kínálata

Körösrévi vizeskorsók

Régimódi körhinta

Román hangszer a trombitahegedű

Énekes koldusok, históriások

Messziről odacsalogató, érces hangon énekelt valaki egy embergyűrű közepén a Kisasszony napi, máriapócsi búcsúban 1974 szeptemberében. A sokadalomnak ez a része messze esett a kegytemplomtól, a zarándokok elsődleges célpontjától.

Úgy állottak körülötte, hogy illően egy kis tisztást alkottak, másként lélegzethez se jutott volna az énekes kéregető. Széken ült, féllábú volt. Talán háborús sérülés, akkoriban még köztünk élt a hadirokkantak korosztálya. Harmonikával kísérte magát. Tekintélyt ébresztett koldusléte ellenére. Szép zengésű hangjához kellemes férfiarc párosult.

Ilyen arcot szívesen fényképezünk, készült néhány kép. Közben egy asszony a kör közepébe lépett, az odatett cipősdobozba beledobta a produkcióért járó pénzt, aztán megkérdezte: - Históriait nem ad? (A kinyomtatott dalszövegeket vette volna meg, de az nem volt.) Jóleső borzongás futott át rajtam, az a fajta öröm, ami akkor önt el bennünket, amikor bejön egy felfedezés értékű, szenzációsan ritka téma.

Kik voltak a históriások? Tudunk a vándor énekmondókról: Tinódi Lantos Sebestyén és társai. Róluk szépen megemlékezik a történetírás és az irodalomtörténet.

A társadalom periferiáján élő énekes koldusokat meg a históriásokat odasorakoztatni a kultúrához? Ehhez nem volt gusztusa a felülről indított, finnyás műveltségképnek. De van-e az életnek periferiája? Ha jól megmártózzunk benne, felismerjük: nincs pereme, se széle. Nincs elhanyagolható tartománya, mert a

magya helyén, abban a közegben minden fontos. A józan ész is azt diktálja, hogy a vitézeket és más úrféléket kiszolgáló hírvivők árnyékában kellett lennie hasonlóknak, akik viszont a köznéphez szóltak. Ő a históriás. Alakja még nem homályosult el, hiszen a XX. század közepén ott forgolódtak a sokadalmakban, a vásárokon és a kegyhelyek búcsúnapján. Nem váltak feleslegessé még akkor sem, amikor már falu helyen is megvehették az olcsó sajtóterméket.

Sokan ma sem olvasnak szívesen. Ellenben egy érdekes rövid történetet meghallgatnak, s talán meg is jegyzik, ha azt egy jól ismert dallamra, egyházi énekre, népszerű műdalra, netán slágerre fűzve adják elő. A históriások ezen is túlléptek. Kinyomtatva is meg lehetett kapni a szívbemarkoló verses történeteket, ott az előadás után.

Az újságíró iskolákon így tanítják a sajtó ismerveit: közérdekű, bárki hozzáférhet, periodikus és nyomtatásban jelenik meg. Nos, a kinyomtatott história mind a négy követelménynek megfelel. A nagyobb sokadalom esztendőnkénti ciklusai a rendszerességet is megteremtik.

Öt-hat verses történet ráfér egy irkalap nagyságú papírra, az összehajtogatottra tucatnyi is. Tömegcikk volt, fillérékért árusította a históriás. (Ezt hiányolta a pócsi búcsúban 1974-ben az asszony.) Olyan semmiség volt, hogy talán senkinek nem jutott eszébe megőrizni, ezért gyűjteményekben is alig találunk belőlük.

Ott vagyunk hát a huszadik század háromnegyede táján egy élő históriás mellett! Bemutatkoztam. Az ő neve Horváth Béla. Élt az alkalommal, hogy együttérző érdeklődőre talált, akiből kinéz, hogy talán elintéz neki odafent valamit. Tudta magáról, hogy így nyomtatványok nélkül csak felemás históriás, nincs annyi kereset. - Maga el tudná intézni, hogy kinyomtassák nekem? - kérdezte. (Akkoriban már nem engedélyezték az ilyet.) Hódmezővásárhely Gorzsa nevű tanyavilágában húzódott meg harminc esztendeje, de ott hiába kerestem.

Hasonló népi alakok később is felbukkantak. 1974-ben a Keleti pályaudvar embertömegében pillantottam meg egy jól bevésődött arcot. Kirukkoltam a kérdéssel: - Ugye, az ötvenes és a hatvanas évek fordulóján sokat járt a Szolnok és Békéscsaba közötti vonatokon, énekelve, harmonikázva? Rábólintott. Megbizonyosodott: ő volt a réges-régi emlék, az énekes koldusként kéregető rokkant, akinek tán én is adtam néhány forintot. Zámbo Miklós volt. Három esztendő múlva botlottam bele a vágóhídi HÉV állomáson várakozva, amint épp kibicegett a kocsmából. Nem volt becsípve. A szakmabeliekről faggatóztam volna még. Tanácsolta, a közeli lakásán folytassuk majd ekkor meg akkor, de elmaradt. Végleg elmaradt.

Keressünk még ilyen emlékeket! Felidéződnek még a vásári kikiáltók harsány rigmusai. Kéregetők, akik a téli ünnepeken hegedűjátékkal jártak házról-házra. Hangzó élményhez kötődik a drótostót alakja is. Amikor április vége felé felhangzott az éneke,

már tudtuk, a Felvidéken is kitavasodott, kezdődik a munkás élet. Strófája négy azonos hangon tartott szótagból és három ereszkedőből állt, teljesen egyedi, máig sem felejtettem el.

Újságíró gyakornokként valaha vizsgáztam sajtótörténetből. Most játszom a gondolattal: mi lett volna, ha a históriásokat is beleszövegetem? Népi kollégáink is lecsaptak a szívszaggató történetekre. Miként a nagy lapoknál, ott is számított a hír frissessége, és hogy megelőzzön vele másokat. Albók Gyula lehetett a legtehetségesebb, de ő hat évvel a Horváth Bélával történt találkozás előtt már távolmaradt Pócsról. Csengerről Miskolcra költözött. Miután a kor túlhaladt rajta, már csak koldulni járt Ilonka nénivel, cigányasszony feleségével. Albók a „fénykorában”, ha megneszelt egy tollhegyre való gyilkosságot, odautazott és a részleteket megtudakolva szedte versbe. Sietve kinyomtatta és a következő búcsúban már árulta. Született riporter lett volna.

Szakirodalomként Sztripszky Hiador Igricek, énekes koldusok című dolgozata áll rendelkezésünkre, épp száz éves közlés, az Ethnographia folyóiratban. Van egy remek kismonográfia 1958-ból, Takács Lajos Históriások, históriák c. papírkötésű kis könyve. Marad hát a fárasztó terepmunka, a további kérdezősködés.

Kik szerepelnek még a három évtizedes gyűjtőfüzetekben? Máriapócsra közel lakott, ezért sokszor megfordult ott a nyírbogáti Bognár Miklós históriás, de még ismertebb volt a vak Kiss János, Kótajból.

A nyírbátori Pataki Ferenc - később csak házalni látták, 1974-ben halt meg. Még 1939-ben és 1940-ben látták Pócsra azt a nagydarab embert, aki Nagyváradról járt a Nyírség szélére. Szép bevétele lehetett a Pócsra árult históriákból, de a pénzét ellopta a saját fia. Petneházán lakott Fodor János, az 1942-ben meghalt vak históriás. Megint egy másik a jászberényi szociális otthonban öregedett meg. A nagydobosi Jónás László harmonikával járt.

Témáik, dallamaik? Könnyű volt lekottázni, mert nem a bonyolult dallamokat keresték. A fél ország részben dúdolták a hét árva históriáját, a Tiszaúcon édesanyja nélkül maradt csemeték szívbe markoló sorsáról szóló történetet. A szabolcsi Kemecsén történt szörnyű gyilkosság is elnyúlhatatlannak bizonyult. Baktalórántházán kevéske pénzért megöltek egy házaló kereskedőt - már énekelték is a legközelebbi sokadalomban. Hálás téma a szerelmi tragédia. „Tört szúrt a saját szívébe, meghalt a hadnagy után.” Még a dallamát is át-átruházták.

Közülük csak Horváth Bélát láthattam. Kultúrtörténeti értéke lenne, ha érces hangját és harmonikáját saját hírverésével magnószalag őrizzé. A bizalmába fogadott, regényes életéről még sokat elmondott volna. Megmutatta a féltve őrzött korábbi nyomtatványait. A hét árva története köztük volt, utolsónak pedig ide sorolta - az újabb kor szele - a „Szív küldi” rádióadásokban unásig ismételt, érzelmős Honvágy dalt. Alighanem ez volt a legutolsó história.

Múltidéző riport Székről, 1974-ből

- Ilka Gyuri hegedűje -

Nem ágrólszakadt falu ez. Sóbányászata fél évezreden át várossá tette, és ez a tudat tovább él a kései leszármazottakban. Lakosai máig városnak mondják az ötezer lelkes nagyközséget. A kutatók kimutatták a fejlett városi táncélet hatását. A táncház éppolyan épület, mint bármelyik parasztház az utcában. Viszonylag tágasabb szobáját alkalmanként kiüriti a fiatalság, és használatáért „petróleumpénzt” fizet a tulajdonosának. Az apróknak megfelel így, de az eladó leányok és a legények igyekeznek hosszabb időre berendezkedni a táncházaikban, ami közösségi életük, párválasztásuk színhelye. Ősztől tavaszig ugyanitt tarják a fonót, ahol a következő a beosztás: keddtől péntekig fonó, szombat-vasárnap tánc, hétfő szünnap.

Újabban viszonylag későn kezdődik a tánc. A legények addig a kocsmában gyűjtik a bátorságot. A lányok összefogódzva, terveiket szövögetve sétálgatnak. Lassan begyűlnek a ház első helyiségébe, a pitvarba. Hajfonatuk végéből két széles pántlika hull alá, s ha majd perdül a szoknya, a tűzpiros szalagok nagy ívben repülnek a levegőben.

Szerencsénk volt, épp ebben a táncházban hegedült Ilka Gyuri (alig használt anyakönyvi nevén Moldován György), akinek muzsikáját a Magyar Tudományos Akadémián is hangszalagra vették. Érdemes szemügyre venni a hangszereiket. A kontrás brácsá-

ján csak három húr van, hármashangzatokat fog rajtuk. A bögös itt mindig kisbögös, vagyis csellós. Ő is három hürt döngöl a vonójával.

Régről kikristályosodott sorrendje van a táncfajtáknak, ez a széki táncrend. Párban járják a csárdást, a porkát (polka) és végül a hétlépést. A „magyar” két-páros tánc, négyen összekarolva forognak. Még virtuszkodó egyéni legénytáncokat is bemutatnak, a sűrű és a ritka tempót. A gyér világítású helységben himbálódzó, kavargó emberkéek látványát a hangulatával, a színekkel és a vibráló széki muzsikával együtt kellene megörökíteni. Erre pedig nem képes sem a tollforgató, sem a fotográfus. Ezt látni kell.

Szék talpraesett népe nem zárkózik el a világtól. Dolgozni régen is eljártak, a lányok cselédnek Kolozsvárra, a férfiak messzi útépítésekre. Manapság is sokan messzi földön keresik meg a kenyérnek valót, de asszonyt csakis otthonról választanak. (Azonos kultúra, régtől ismert család - íme a rizikómentes házasság receptje?) A lányok se kacsingattak másfelé. Kivételként emlegetik azt a két-három legutóbbi esetet, amikor magyarországi kérőnek mondtak igent. A fekete kendős mindentudók még arról is hallottak, hogy a fiatalemberek azért jöttek Székre, mert Pesten nem találtak leányt.

Az már nem asszonybeszéd, hogy az 1940-es évek elejétől három évtizedig csak a zene- és táncku-

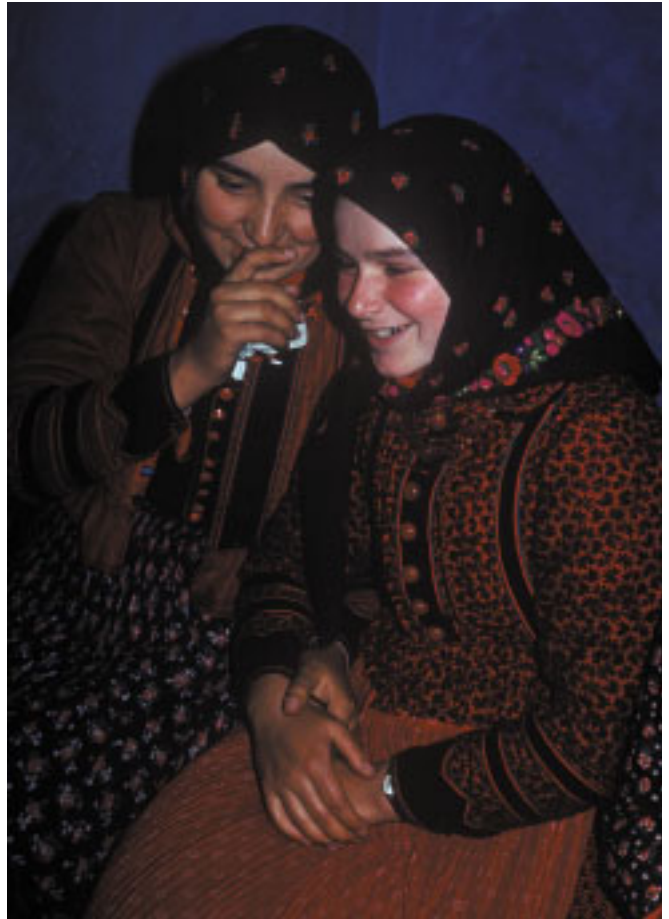

tatók szűk körében ismert erdélyi település egyszer csak robbanásszerű kisugárzásba kezdett, és szinte megbabonázta az országhatáron inneni ifjúság fogékonyabb rétegét. (Talán ekkor lett igazán szükségünk az elvesző paraszti műveltségre?) Példájuk nem várt pezsdülést adott a műkedvelő mozgalomnak. Kultúrházainkban egymás után alakultak meg a táncházak, hivatásos népdalénekesek és együttesek sora vállalta fel Szék üzenetét.

A mostani karácsony változást hozott Romániában. (Szerkesztői megjegyzés: A „mostani” 1989-ként értendő, hiszen ez az írás 1990-ben jelent meg.) Azóta ismét feltűnnek Budapesten a rég hiányolt székiek, mint a népművészeti holmijaik árusai, vagy a táncházak vendégei. Tőlük tudjuk, hogy híres primásuk még évekkel ezelőtt meghalt. Lenuca néni, aki kisbögös volt az ura mellett, a két nagyfiával alakította meg az elárvult zenekart. Az új létesítmény: kultúrházat építettek a piactérnél. Volt olyan törekvés, hogy ez legyen a régi táncházak utódja, de a szegek fiatalsága nem akart változtatni.

Abban a hagyományok formálta világban olyan erő munkál, amibe sokan szeretnénk belekapaszkodni. A nemzedékek a legkevesebb megrázkódtatás nélkül követik egymást. A gerendás, deszkamennyezetes táncházban ma is ugyanazokat a fotókat tudnánk elkészíteni, mint tizenhat éve. Csak a kendők és szalmakalapok alatti arcok cserélődnek.

Táltos kondás

L egfeljebb más állapotában lehetett cifra járása a nótabeli kanásznak, mert a pásztorok mind megdólgoltan, komótosan járnak, minek is ugrabugrálnának? Épp eleget kell talpalniuk a jószág után. Állni is tudnak. Botjukra támaszkodva, terpeszben ke-

vésbé fárasztó a hosszú álldogálás. A halászok mozgása megint más, kaptam is bírálatot kezdő koromban. Ahogyan beszálltam a csónakba, úgy meglódult, hogy majdnem beleborultunk a vízbe.

- Maga nagyon szárazföldi ember!

- Látna csak, hogy állok meg a legelőn! - vágtam vissza.

A mozgásáról - mi másról? - jöttem rá a hídi vár-sár forgatagában, hogy egy parasztkalapos, jelentéktelen külsejű, szikkadt kis ember pásztor rejt. Két portréfotót készítettem róla három évtizeddel ezelőtt. Szűrös szeme volt, valami sugárzott belőle.

- Köblös János nyugdíjas kondás vagyok, Geszteréd, Kossuth utca 219. Születtem 1907-ben - sorolta. Nem akart szerepelni a pászortalálkozón, pedig tudott táncolni, énekelni. Nála előfordult odakint, hogy ha otthon hagyta a gyufát vagy elázott, acéllal és lovával gyújtott tüzet. Lefényképezhetem, hogyan csinálja, ha felkeresem Geszteréden - ajánlotta.

Hallottam nyersségében gyönyörű énekhangját a rádióban. Bekopogtattam a Bródy utcában Alföldy-Boruss Istvánhoz. A zenei szerkesztő emlékezett Köblös Jánosra. Hangosan azon morfondíroztam előtte, hogy életük is van az efféléknek, azt is meg kéne mutatni. Nekem nincs autóm, jó lenne összefogni.

Múltak az évek. Kiállításom révén napokra elkvártélyoztak Nyírbátorban. Vonattal, busszal elvergődtem végre Geszterédre. Pár hónappal korábban meghalt. Táltos hírében állt.

Tűzszerszám: kovakő és csiszolóacél egy derecskei gulyás kezében (1978)

Pásztorlálkozó a Hortobágyon (1978)

A hídi vásár melléke

A hídi vásár - fogalom. Onnan a neve, hogy a Hortobágy folyót átívelő híd, a „kilenclyukú” mellett tartják. A műemlék híd íves pillérei a népi vizualitás átköltésében mintha a nyílásokra támaszkodnának: „...arra van egy kőhíd rakva, kilenc lyukra van állítva”. Valaha ez volt a vidék legnépesebb állatvására, és akkoriban nem Szent István napján tartották. Korunkban kirakodóvásár, a népművészetet, mesterembereket felvonultató, idegenforgalmat teremtő rendezvény. Együttal azoknak a pusztaiaknak a találkozóhelye, akik sehol máshol nem mutatkoznak.

Az árucserével a vásárok a távolabbi falvak érintkezését, a tapasztalatok átadását is szolgálják. Meg az ismerkedést, barátkozást. Akik egész esztendőben kerülik a városokat, ide biztos eljönnek egyszer egy esztendőben. A hídi vásárnak ezt az erősségét látta meg dr. Béres András néprajzkutató, aki szin-

te egyenként ismerte a Hajdúság pásztortársadalmát. Tudta, hogy ezek a tisztalelkű emberek mi mindent megtesznek egy jó szóért. Kivétel nélkül számadónak szólította őket abban a meghívó levélkében, amit a vásár előtt kiküldött nekik. Az ő ötlete volt, hogy augusztus 20-án délelőtt azok a pásztorok, akiket majd itt talál, mindenféle előzetes betanítás nélkül előadják éneklő, hangszerjátékos, ostorpattogtató stb. tudományukat. Ez a műsor tehát nem volt csinálmány, ettől volt varázsa. Ma már sóhajtva emlegetett népművészeket és semmivel nem hátrább való ismeretleneket láthattunk a Hortobágy folyó fölé nyúló, úgynevezett víziszínpadon.

Mint a népélet fotográfusa, 1974-től egy évtizeden keresztül bámulója voltam ennek a találkozóznak, míg nem a törzsökös pásztorok nagy generációja kiöregedett, elmaradozgatott.

Leiter Imre és Mészáros József, két hortobágyi juhász és énekes (1982)

Két nyíri és egy karcagi juhász a vásártér szélén

Béres András az ünnep reggelén a csárdakertben megbeszéli a rögtönzött műsort (1988)

„Gatyás” Sárközi Imre nádudvari juhász 1974-ben. Mindig a régi viseletben mutatkozott.

Győri Sándor a kunyhójánál (Tiszaszőlős, 1982)

Kovács Ferenc juhász (Tiszafüred, 1976)

Mulatozók a hortobágyi csárda előtt (1982)

A „Kiszáradt a tóból mind a sár, mind a víz...” kezdetű pásztordalt Tőrő Gábor püspökladányi csikóstól hallani felejthetetlen élmény volt. Az ő nevét vette fel a helyi népdalkör.

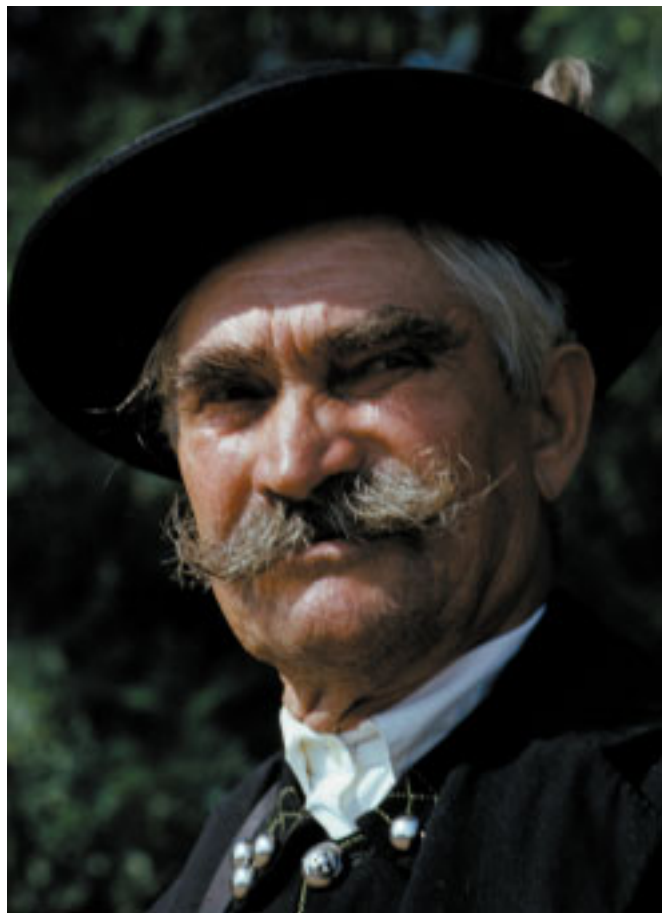
Bartha István kanász, Tiszafüred

Rebenszki András juhász, Kemece

Kállai Mihály gulyás, Balmazújváros

Haburcsák Mihály juhász, Sényő

A dörgőhangú Szántó István

Férfiasan karakteres arcú, szépszál kun ember volt Szántó István. Holtáig azt a széles karimájú csikóskalapot viselte, amit még ifjabb éveiben vett a balmazújvárosi kalaposműhelyben. Ami kalap Mihalkó mester kezéből került ki, az évtizedeket kibírt, az idő előrehaladtával csak keményedett. Gumó nőtt a fején, akit verekedésnél megkocogtattak vele.

Úgy hozta a sor, hogy István bátyánk a traktorok elszaporodása, vagyis a gépesítés idején, amikor egyre kevesebb ménest tartottak, kénytelen volt felekezetet váltani, gulyát őrzött azon túl. A csikóskalapot meghagyta, mert vetette sorsa bárhová, mindig azzal kezdte, hogy kinnháló csikós volt a kisúji ménessel a csegei földön. Magyarázat kívánkozik.

A nagykun város bizony messze esik Hortobágy észak-nyugati csücskétől, Tiszacsegétől. Itt a példa, hogy hajdan a temérdek állat miatt versengeni kellett a legelőért, s ha már a saját határuk megtelt, idegen földön voltak kénytelenek legelőt bérelni.

Így csikóskalappal a fején, mert máshogy nem is láthatták, máris sokat közöl. Ez a fajta pásztorkalap csak az álladójával különbözik a gulyásokétól. A lovon futkározónak ugyanis a fejéhez kell erősítenie a kalapját, mert lefújná a szél. A magyar pásztorkultúrában csak a csikós kíséri a lovait nyeregben. (Az ázsiai sztyeppvidékeken, Mongóliában is mindig lovon járnak a nagy térségek miatt, bármiféle állatot terelve.) A hazai föld gulyása, juhásza, kondása kalapját nem kell azzal a vékony szíjjal, az álladzóval megerősítenie, mivel azok gyalog járnak.

Úgy summázhatnánk, Szántó István holtáig viselte mestersége címerét, rögtön tudatta hovátartozását annak, aki olvasni tudott az efféle jelekből.

Elmaradhatatlanul ott volt a híd vásárban is, és rendre szerepelt a víziszínpadon, minden év augusztus huszadikáján.

Mint akinek ez a nap a legfontosabb az esztendőben, már a hajnali vonattal megérkezett, és szunyókálva kuksolt a csárdakertben. Tudták ezt, és ideszállingóztak a más irányokból érkező kollégák. Hamar megtalálták a közös nevezőt, iddogáltak. Hordták ki sorban a palackokat a csárdából a hajnali forgalomhoz nem szokott pincérek. Szereplésük kilenc felé kezdődött, csapatba verődve vonultak cifraszűrben,

komoly arccal a vásártér felé a pásztorfiú szobrához, ahol a rangidős minden esztendőben megkoszorúzza a bronzlegényt.

A pásztorok felvonulásánál szeretett az élen haladni, és magára osztotta annak szerepét, aki sűrű ostorcsattogtatással köszönti a közönséget. Mindenki rá figyelt ilyenkor, de hát így is akarta.

Az ünnepi műsorban pásztor dalokat énekelt - felejthetetlenül. Hogy hovátartozását is elmondja, odavette „Kisújszállás Kenderessel határos”-t is. Vajon őriz-e senkiéhez nem hasonlító, őszerejű medvehangját magnószalag? Énekéért érdemes volt odautazni a híd vásár mellékén megrendezett - illetve meg nem rendezett, mert hirtelenjében összeáll, előre be nem tanított - műsort. A „melléke” kifejezés Veres Pétertől való. A balmazújvárosi író így emlegeti szülőhelyét, de az ottani kiejtés szerint: a Hortobágy mellyéke.

Emlékszem, várakozásunk ellenére mégsem engedték mikrofonhoz István bácsit. Dr. Béres András, a szervező, s egyben a Hajdúság pásztortársadalmának legjobb ismerője szelíden figyelmeztette, hogy most nem alkalmas, mert a nagy nekikészülődésben többet ivott a kelleténél. Méltatlankodott emiatt - ilyenkor egy oktávval még mélyebbre vette a hangját -, aztán belátva a dolgot, megbékélt.

Megkapta cserébe az ajánlatot: a színpad közepén mutathatja be ostorcsattogató tudományát. Szólója valószínűleg mutatványban végződött, leguggolt, leült, miközben folyton ott körözött és csattogott a feje körül a félelmetes szerszám. Már a vállán pihent a karikás, akkor látom, micsoda kézműves remekmű! Hívott, látogassam meg „Kisújon”, ott

végignézhetem, hogyan csinálja. (Valamire való pásztor nem idegen kézből veszi az ilyesmit.)

Mintha törvénybe iktatták volna, hol kell lakniuk: halászköz házáat mindig vízközélen találjuk, a pásztorokét meg a faluszélen, leginkább az egyoldalas utcában, ahonnan már csak a gyepre, a tágasságra nyílik kilátás. Ilyen volt Kisújszálláson a Béke utca.

Fotósorozat készült, amint a szíjat fonta, ahogyan sallangozott, amint bicskahegygel beillesztette a kőcsagból (kaucsukból) formált apró figurákat az ostor nyél vájataiba. Íme, a pásztori iparművészet. Mondta, eladásra is csinál efféléket. Találnánk-e egyet is erre hivatott múzeumban?

Nyugdíjasként a téesz marháit őrizte - másnap együtt voltunk a legelőn. 1982-t írtunk, már javában kezdte felváltani a villanypásztor az igazit. Az új módszer szerint már nem terelgetik a jószágot, igazából őrizni sem kell, hanem térdmagasságban huzallal körülkerítik a legelőt aznapra szánt részét, a drótba pedig gyenge váltóáramot vezetnek. Ha az áram egyszer megcsapja a tehenet, egy életre megjegyzi, hogy nem kóborolhat kedvére. A drótot tartó rudakat gondosan kell leszurkálni, erre szerződtek az öreget. A rudak kitérését nevezik telepítésnek: megtanulta ezt is.

Ott marasztalt ebédre. Miután kiittük a bográcsot, mindenféléről magyarázott. Sűrűn jegyzeteltem. Történetei általában úgy végződtek, hogy mindig és mindenben ő volt a legkülönb. Ma szokatlan, sőt sokaknak nem rokonszenves ez a magatartás. Pedig nagyon is helyénvaló alapállásból ered. Abban a világban, amikor még a jól kitaposott utakon jártunk - mondhatnánk a hagyományokat így is: bevált dolgaink összessége - mindenki úgy igyekezett, hogy ő legyen az első gazda a faluban, akit ezért megsüvegeltek. Ma a nem kitűnni, hanem a közepszerhez idomulni, aztán lomposan kivárni: ez lett a bevált magatartás. Szörnyű.

Ahogy sorjázta mondandóit, a villanypásztorokadás csínja-bínja maradt utoljára. E témában nem volt kedvem kutakodni. Kifárasztottam így is - gondoltam - és elköszöntem. Még hallótávolságon belül voltam, amikor utánam kiáltotta a folytatást:

- Egy se tud úgy telepíteni, mint én!

Angyalháza üzenete

Nem tudhatta Béres András, a szervező, hogy ki lesz ott, ki nem a hídi vásárban. A jószág őrizet nélkül nem maradhat, ezért hát sok pásztornak küldött meghívót. Bizonyára rendre megérkeztek Kakucsi Imrének is, aki kinnháló gulyásszámadó volt Angyalházában. Ketten szolgáltak a Hortobágy kietlen déli részén Bihari Andrással, a bojtárjával. A népes gulya ott marasztalta őket. A várost ritkán háborgatták. Inkább onnan vergődtek ki hozzájuk, ha kellett.

Semmi nem tolakodott ide a városi világból. Csak a kétgémű gulyakút meg a Sas csárda segítette a tájékozódást. A mind ritkábban látogatott pusztai kocsmá azóta ösztetöppedt, vályogfala szétterült, és eggyé vált azzal, amiből vétetett. Végül ellepte a legelő. Fél napi járőföldre volt a gulyaállás Szoboszlótól. Esztendőnként letanyáztam odakint. A legemlékezetesebb nap mégis az volt, amikor késő ősszel - véget vetve a legeltető idénynek - a város alá hajtották a gulyát, és minden gazda visszakapta a jószágát, egyet-kettőt vagy többet. Amennyit a pásztorok keze alá adott tavasszal. Ettől kezdve istállóban tartják a növendék marhákat jövő tavaszig, az újabb kihajtásig. Ez a fele így, fele úgy élet jól megfelel a pirosarkának, és a lehető legolcsóbb tartásmód. A kinn töltött bő fél esztendő idejére jóformán változatlanul visszaálltak azok az életkörülmények, amelyek a rég holt ridegpásztorokat, az igazi szilaj embereket vették körül.

Széjjelverés: így emlegetik a gulya szétosztásának napját. Ilyenkor valahány oda-sereglett markos ember kipróbálhatta pályavadobó képességét. Csak úgy röpködtek a kötélhurkok, különbül, mint a moziban! Fél év szabad élet után - ahol még karám se zabolázta a jószág életét! - a visszavadult szarvasmarha a gazdájának még a szagát is elfelejti, és a tél közeledtét érezve a szőre megbundásodik. Rég nem olyan szépek és kezesek ezek a növendékmarhák, mint tavasszal voltak. Egyik se akarja fölvenni a kötőféket. Emberek, állatok indulatoktól nem mentes kergetőcskéje ez a nap. Nem hinnénk, hogy ilyen is volt Magyarországon 1978-ban. Miután mindenkivel elszámoltak és a gazdák hazaszállingóztak, fél éves nyugalomra hazatérhetnek a pásztorok is. Megvolt a széjjelverés, megvolt a számadás, vár az aszszonyomeleg otthon.

Látjuk, alaposan kivette a részét az élet sűrűjéből Kakucsi István. Nem kellett megfűszereznie, sokat látott így is. Elvult magában meg a bojtárjával. Mindössze egyszer fordult meg a pásztortalálkozón. Ő is táncolt a közös műsorban, de csak úgy cifrázások nélkül, a maga módján.

Hiba lenne őt csupán a színpadi szerepléséből megítélni. A hátországa, a pusztai élete viszont kincset ér a szerencsésnek, aki abba betekintést nyerhetett. Alig tudunk a nomádok életéről, történelmünknek ez a darabkája is az elfeledéssel harcol.

Herman Ottó szerint a pásztorkodás a magyarok ősfoglalkozása. Rangot ad neki a népnyelv is: megemeljük a kalapot a „pásztorviselt” ember előtt.

Kakucsi Mihály gulyás-számadó (Hajdúszoboszló-Angyalháza, 1978)

Vége a legeltető időnynek, hazahajtják a kinnháló gulyát

Innen már az istállóba vezet az út

Dudás a kiskapuban

Élő népszokásaink foglalkoztattak a '70-es években, jártam az országot miattuk. Elkerültem viszont a „felelevenítéseket”, amelyeket olykor a lényüket nem értők szerveztek, idegenforgalmi hozadékra számítva. Fraser Aranyág című könyvét olvasva megvilágosodik, hogy a kiszézés az ősi téltemető, tavaszvárzó népszokások közé sorolható. Az, hogy Nógrádban a telet jelképező bábut a patakba dobják, vagy ha nincs víz, elégetik - a gyökereit tekintve a legrégebb múltba vezet, hiszen emberáldozatot sejtet. Tehát a klasszikus angol etnográfus nagyívű gondolatait a kiszézés hazai példájával is megerősíthetjük.

Fájlaltam, hogy a kiszézését nem tudtam utolérni, hiszen amikor effélével foglalkoztam, a kiszézés szokása már nem élt Magyarországon. Mint kinyomoztam, Szandaváralján láthattam volna illet utoljára az 1960-as évek elején. Az eseményt az MTI két falujáró riportere is megörökítette, s a negatívok megvoltak. Nagyítottam jó párat azokból a régi felvételekből és Szandaváraljára utaztam velük, hogy ott majd szétosztom. Tudni akartam, hogyan reagálnak. Tél vége volt, még jóval virágvasárnap, a kiszézés hagyományos napja előtt.

Egy jó beszédű palóc asszonynál kötöttem ki, aki mint afféle tótumfaktum, annakidején a szokás egyik főszereplője volt. Ragyogóan bejött, amit akartam. Nagy öröm támadt a fotók láttán! Mintha riasztották volna őket, sorban érkeztek a házhoz a hajdani szereplők, és egymás szavába vágva idézték föl a tízéves históriát. Fölbátorodtam ezen és megkérdeztem: Ha ilyen szép emlék, miért hagyták abba a kiszézését? Lám, ez az egyetlen kérdés, ez az egyetlen szikra elég volt ahhoz, hogy megszülessen az elhatározás: most, 1973 virágvasárnapján újra meglesz a kiszézés! Volt eszem, hogy egy hónappal azelőtt látogattam oda, titkon megérezve, hogy egy pöccintéstől újraéled a hagyomány. Még nem késő, és kitervelt kísérletem sikerülni fog.

Az 1973. évi kiszézésről immár néprajzos szemmel készült hiteles fotósorozat készült, teljes értékű dokumentum, mert nem felelevenítés, nem rekonstrukció volt. Hozzátehetjük, nem szerveztem és nem rendeztem semmit. Be se mentem a tanácsházára meg a kultúrházba. A falusiak a maguk örömeire eljátszották - játszották? - a téltemetést, az emberiség történetét végigkísérő ritust.

A tanulságokon jócskán filozofálhatnánk még, de a történet másért került ide. Az egyik 1963-ban készült felvételen az utcára sereglett nézőközönség látható. A kiskapuban idősebb férfi áll, aki nyilván jókedvében úgy jött ki, hogy a hóna alá kapta a dudáját is. Itt a bizonyíték, hogy élt akkoriban egy dudás abban a nógrádi faluban. Ki volt az? Hogyan emlékezik róla a falu? Hallottak-e róla egyáltalán az akkori népzene kutatók?

Utazzon még egyszer Szandaváraljára e sorok írója, és ő derítse ki az öreg népzeneész nevét? Nos, zárjuk rövidre a dolgot, vegye át a stafétát a mostani generáció, a fiatal népzene kutatók csapatából valaki. Meg kell kóstolni azt az újfajta kutatást, amely a képi gondolkodást is alkalmazza. Korszerű szemlélet ez, vizuális antropológia a neve. A holt tárgyak begyűjtése helyett - illetve begyűjtésük után, hiszen manapság már a padlások üresek - abba az irányba nyit ez az újfajta kutató, hogy szituáció-fotókat készít, ezeket archiválja, elemzi, s egyúttal majdani kutatók számára hagy hátra megbízható adatokat. Még egy ösztökélő megjegyzés: bár a padlások üresek - íme a közhely -, azért még temérdek néprajzi téma az utcán hever!

Néhány tanszékünkön már vizsgakérdés annak elemzése, melyik külföldi szerző hogyan értelmezi a vizuális antropológia fogalmát. Épp ideje, hogy az úgynevezett huszonnegyedik órában mind többünknek napi gyakorlatává váljon és intézményes figyelmet kapjon az effajta, még temérdek értéket átmeneti képes módszer.

Elégetik a telet jelképező kiszébabut

folkMAGazin

2007 – XIV. évf. – Harmadik különszám

Kiadja a Táncház Alapítvány

Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán • Kuratóriumi tagok: Sándor Ildikó, P. Vas János • Felelős szerkesztő: K. Tóth László • Tervező-szerkesztő: Berán István
Munkatársak: Bede Judit, Eredics Júlia, Gósi Anett

Cím: Budapest, I. ker., Szilágyi Dezső tér 6. • Levélcím: 1255 Budapest, Pf. 153 • Tel./fax: (36.1) 214-3521 • Honlap: www.folkmagazin.hu

Ára: 1.200,- Ft • Előfizetőknek: 600,- Ft • Megrendelhető a szerkesztőség címén vagy a honlapon keresztül.

Porszinter Nyomda, tel.: 1/388-7632

ISSN - 1218 - 912X

Bankszámlaszám: 11701004-20171625

Külföldről: OTP I. ker. fiók, 1013 Budapest, Alagút u. 3. Hungary Táncház Alapítvány B.I.C. OTPVHUB 11701004-20171625-00000000

Kiadványunkat támogatta a Nemzeti Kulturális Alap Népművészeti Kollégiuma

Ára: 1200 Ft

folkMAGazin

Előfizetőknek: 600 Ft

